

יבשםפקדי גרלני מרמת מיים ומעלה יושבים יחד ביום עיון לקראת ההתנת' קות, אפשר להגיע לאומדן מדויק: כמח צית מ-45 הקצינים באולם חובשים ביספה" (הארץ, 20.5).

אילו כלל הקצינים הדתיים, או רבים מהם, היו מחזירים כעת לצבא את דרגר תיהם, מתוך שאין ביכולתם לשמש מפק' דים בצבא המבצע פשעים נגד האנושות, לא היה ניתן להמשיך במימוש הזוועה. אך הדבר אינו ריאלי. מדוע?

ההינתקות מסיימת עידן בתולדות המ' דינה - עידן התבונה. שהרי כל הוויתורים שבעבר הותנו בתמורות משמעותיות מהצד השני. לא עוד. ישראל עומדת לגרש באלימות את אזרחיה שלה מבתיהם, ולמ' סור חבל התיישבות שלם לידי אויב - בלא תמורה. זאת, בניגוד חריף למפת הדרכים, המתנה כל נסיגה בפירוק תשתיות הטרור.

למשטר דיקטטורי ואפל. הכלי הלגיטימי היחיד העומד ביד' הפרט למניעתו של תהליך זה הוא הסירוב. שהרי כאן הוא גבול יכולת שלטונו של הרוב: אם בתגובה למעשי עוול יקרסו מנג' נוני המדינה עקב סירוב רבתי - על כורחו ייאלץ הרוב להימנע מן המעשים הללו. סר רוב כזה יאלץ את הרוב להכריע שלא כרצו' נו המקורי - אך עדיין הכרעת הרוב היא זו, הנובעת כתמיד מהערכת הנתונים והיכר' לות. הסירוב הוא אפוא סימון הגבול לאלי' מות הרוב, ובכך הוא משמש תמצית נשמתו של משטר דמוקרטי תקין. עניין זה כאמור בסיסי הוא, ותקדימו בהיסטוריה ידועים. לפיכך אין ספק, שאילו החליטה הממשלה על גירוש אלפי אזרחים ערבים חפים מפשע מבתיהם החוקיים, היתה קמה סרבנות של ממש בקרב הקצונה שמשמאל - ובצדק.

ריגושים במקום תבונה

אין הסבר תבוני לתוכנית זו, לפי שאין היא משיגה דבר. הסיסמה 'לצאת מעזה' דמגוגית בעליל - מעזה יצאנו בהסכמי אר' סלו; כעת יוצאים מיישובים ישראלים בלבד; תלותם המוחלטת של ערביי עזה ב' ישראל וזיקתם הרצופה אליה תישאר במ' לואה. כבר הובהר כי בהצהרת בוש על גושי ההתיישבות אין כל ממש. המהלך המפקיר לידי אויב נכסים אסטרטגיים ראשונים במ' עלה, נעשה אפוא בלא כל תמורה.

מידת התמיכה שיש כיום למהלך בלתי תבוני בעליל נעוצה במשבר תרבותי עמוק. את מקומם של התבונה והמוסר תפסו הרי' גושים, הבאים מתוך ריק קיומי. אלה עומ' דים תחילה ביסוד תמיכתה של התקשורת במהלך - תמיכה גורפת ומוחלטת בנוסח סובייטי; שהרי ההינתקות עתידה להיות א'ם כל הריגושים התקשורתיים. אך עצם כוחה של תקשורת ההמונים נובע מאותן סיבות ממש: קריסתה של ביקורת התבונה, והצורך הנואש בריגושים מתחלפים.

הואיל ואין הסבר תבוני לתועלת שבהי' נתקות, נותר פשע הגירוש והעקירה במע' רומיו. מהו אפוא המנגנון הנפשי המאפשר לקצינים דתיים, אידיאליסטים וטהורים, ליטול חלק בזוועה מוסרית? אין ספק שהי' סוד הוא הנאמנות למדינה ומוסדותיה: מדינת ישראל, מדינתו של העם היהודי, היא בבת עינינו; והנותן ידו לסרבנות המר' נית הרי הוא כעוקר את הענף שעליו כולנו יושבים. ברם, כל בר בי רב בהלכות דמוקר' טיה יודע כי זו אינה בת קיום כאשר שלטון הרוב הופך לרמיסת המיעוט ודיכוי. וידר' עים המקרים של עלייה לשלטון באמצעות הליך דמוקרטי כשר - והידרדרות מתוך כך

מסתור מאחורי מדים

אך נראה שהצעיר הדתי חונך לבחון כל עניין במשקפי חובתו היהודית - ואת זו לר' מדוהו לחלק לשתיים, החובה הדתית והחרי' בה האומית. כך אומר אפוא הקצין הדתי לעצמו: היה דתי - ציית לשולחן ערוך' (ולא מצינו שם 'הלכות התנתקות'); היה אף לאומי - הישמע למוסדות המדינה. אך בין זה לזה, העיקר הוחמץ: היה אדם - יודע טוב ורע. והרי זוהי תשתית האמת של הדר' תיות: "אסור לרשת שמיים שתדחק את המוסר הטבעי של האדם... יראה שמיים... שבלא השפעתה... החיים יותר נוטים לפ' עול טוב... - היא יראה פסולה" (אורות הקודש, ג). וכבר לימדנו הרמב"ן את הכלל הגדול על נבל ברשות התורה.

אדם בעל מצפון אינו יכול בשל פקודה לעקור עוללים ואימותם על לא עוול בכפם; אדם בעל מוסר אינו מסוגל להחריב חבל ארץ פורת, בלא צידוק; אדם בעל תר' בות לא יהין להרוס בלא טעם בתי מדר' שות ובתי כנסיות, אף לא בתי קברות, ובעיקר לא בתי משפחות חיות. אם מצפר' נו הדתי מאפשר לו כל זאת - הרי לנו נבל ברשות התורה; ואם הדמוקרטיה מחייבתו בכך - הרי לנו נבל ברשות החוק; בין כך ובין כך מכלל נבל לא יצא. על כל קצין דתי לידע - לעולם לא תוכל להישיר מבטך לאחור שתשתתף במעשה הזוועה; לעולם תישאל: "איכה?" היכן היית אתה, שנבראת בצלם אלוקים, שהיית בעל מצפון? התחדי' בא מאחורי המדים ותלחש: "קיבלתי פקר' דה"? התסתרת מתחת לכיפה ותטען: "רבנים התירו"? או שמא מבני אברהם אבינו אתה, שאפילו כלפי הקב"ה ("השופט כל הארץ לא יעשה משפט") ידע - להי' שאר אדם. ●

פרופ' דוד הנשקה הוא מרצה לתלמוד